

F-85
1914

საქართველოს

გაზეთი

№ 28

ს. სტინოვისთვის 1914 წ.

მიიღება ხელის მოწერა

წლიური ფასი

== 5 მან. ==

კაპიტალიზმის მისი მხარე და მისი

სოციალ-დემოკრატიული საზოგადო-ეკონომ-

იური და სალიბერალური შუახალი

ფელიწადი მესამე

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

რედაქცია ღია 9-3 საათ.

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპოზიტის: თბილისი კლდე.

ინგლისის ფლოტის დღესასწაული.

გაბაევისკაი პრასთი მისი მომხმარებელი

ქურონალი „კლდის“ კანტორისაგან

ვისაც ქურონალის ფასი სრულიად არა აქვს გადახდილი, შემდეგ ნომრიდან ქურონალის გზავნა მოესპობა.

ყველა ხელის მომწერსა ვსთხოვთ ადრესის შესაცვლედ წარმოადგინოს ნომრე 5 შაური.

- ს ა რ ჩ ე მ ე ი:**
1. შეთაური. 2. მიხურული კარები.—ეკალისა. 3. ქართული თეატრის აღდგენის გამო.—ექ. დიმ. ჯავახიშვილისა. 4. თეთრი კაშკი. (ზღაპარი)—ინისა. 5. კვირიდან—კვირამდე. 6. ბუღკია და დიდი სახელმწიფოთნი.—მეომარისა. 7. კახეთის რკინის გზა.—რ. გ—ესი. 8. გერმანულთა მომზადება.

თბილისი 5 ლენინობისთვის. 1914 წ.

ქართველ საზოგადოებას ჯერ ვერ მოუხედნია გონივრულად იმ უბედურებისაგან, რომელიც თავს დაატება საერთაშორისო ომმა ქართველ ერს დიდ რუსეთთან ერთად, რომ მას თვითონ დაატყდა საკუთარი, კერძო უბედურება; უბედურება, რომელსაც შეიძლება მოჰყვეს მარტო სიკეთე, რადგან უბედურება—ის კვერია ერისათვის, რომლის ყოველი დაკვრა უფრო სჭედავს და აფოლადებს ერის გულსა. საერთო გრგვინვამ და ცეცხლმა ქვეყნისამ თითქო აქაც, ჩვენს დედა გულში აანთო მგზნებარე მაშხალა, რომელმაც უნდა გაგვინათოს გზა მომავალი შეერთება-შედულებისაკენ, როგორც მთლიანი ერისა, რომელსაც „ჭირი ჭირზედ დაემატა“.

ეხლა გამოძებნის დრო არ არის იმ დამნაშავეებისა, რომელთაც დაუდევრად ხელთ უგდეს ულმობელ ცეცხლს ჩვენი ეროვნული განძი: თეატრი და ქართველთა შორის წ.-კ. გამავრცელებელი საზოგადოების ქონება, ეხლა დრო არ არის განსჯისა (იგი თვითონ მოვა) რადგან დღეს მთელი ყურადღება უნდა მიექცეს იმის აღორძინებას, რაც დაქცეულია, იმ კრილობათა განკურნებას, რომელნიც ბედმა გვარგუნა. ქართული თეატრი ერთი მიცვალებულთაგანია იმ მარტიროლოგიდან, რომელიც უკანასკნელ წლებში დღითი-დღე იზრდება, თითქო იმიტომ, რომ საბოლოოდ ჩაგვაფიქროს ჩვენს ბედზედ, ჩვენს დიდს ეროვნულ საქმეზედ. და დღეს სწორედ მომწიფდა ის საკითხი, რომელიც უნდა დადებითად გადაიქრას—დაარსება **ეროვნული ფონდისა**, რომელიც მარტო დღევანდელს შემთხვევაში კი არ წარგვხოცავს ცრემლებს, არამედ ყოველ გასაჭირში იქნება გამოსადეგი. ყოველთვის, როცა რაიმე გა-

ჭირვება ან სიხარული დაგვატყდება თავს—პირველი საკითხი ფულია, ის თანხა, რომელიც უნდა შეიკრიბოს ყველა მოვლენისათვის საპასუხოდ და დროა, ვიფიქროთ, რომ ერთი დიდი აუზნია საჭირო, საცა ერის პატარ-პატარა წყარომ იდინოს მუდამ, რომ ყველა წყლულს სათანადო მალამო დასდოს. დღეს, როცა ათასობით დაგვიბრუნდებიან დაჭრილნი, როდესაც უნუგეშოდ დატოვებული ოჯახები ითხოვენ ლუკმას, როდესაც ქართველი ეროვნების ტაძარი თხოულობს აღდგენას ფერფლიდან, ქართველი საზოგადოება ღრმად უნდა ჩააფიქროს საერთო სახელმძღვანელო აზრმა, რომელმაც საერთო სახსარიც უნდა აღმოაჩინოს. ჩვენა გვაქვს დაწესებულებანი, ჩვენა გვყვანან სოდებანი, ჩვენა გვყავს მშრომელი და გამრჯელი ხალხი, რომელნიც ყოველთვის შესძლებენ, ძალის მიხედვით, წვლილის გამოღებას დიად ეროვნულ საქმისათვის. ვეცადნეთ, ვიშრომოთ ყველამ და ღირსეულ ბოლომდის მივიყვანთ კიდევ, თუ ერთსულოვნად ვიმოქმედებთ მთლიანი საქმისათვის ისევე, როგორც ეხლა ავმოძრავდით ნაწილობრივისათვის.

მიხურული კარები

მე მახსოვს მე XIII კრება რუსეთის წარჩინებულ მეცნიერთა და ინტელიგენციისა ქართულ თეატრის დარბაზში, „ქართულ კულტურულ საზოგადოების“ მიერ გამართულ საღამოზედ შეკრებილი.

თეატრი გაჭედილი იყო სტუმრებით. პროფესორები და მეცნიერნი ადგილის უქონლობისა გამო „გალიორკაში“ ზედი-ზედ ისხდნენ. ყოველი დამსწრე ერთი სურვილით იყო გატაცებული:

გაიგოს, თუ ვინ და რა არის ქართველობა, საქართველო.

დიდის ყურადღებით უსმენდნენ ქართველ ლექტორებს, რომლებიც დინჯად, დარბაისლურად და საგნის ცოდნით უცხოელ სტუმრებს ქართველ ერის ვინაობას და მის ეროვნულ კულტურულ შინაარსს აცნობდნენ.

რუსთა აუდიტორიის წინ გაიარა წარსულმა ისტორიამ ქართველი ერისა, მის წარჩინებულ გვამთა მისმა ლიტერატურამ, მუსიკამ, ხელოვნებამ.

წარმოდგენილი იყო რუსთა განათლებულ ხალხის გაკვირვება.

ბევრნი ერთგვარ მოუხერხებლობასაც ჰგრძნობდნენ.

„მოვდიოდით, ჩვენის წარმოდგენით, ველურ ქვეყანაში და ძველად-ძველ ცივილიზაციის ბუდეს წავაწყდითო“, — გულახდილად სთქვა ერთმა დამსწრე რუსმა პროფესორმა.

ჩვენ თვალწინ გადიშალა ჩამოყალიბებული კულტურული ერი, ამაყი და ძლიერი თავის დიად წარსულით და სამართლიან იმედებით სამშობლოს აღორძინების ახლო მომავლისაო. და ამ დანაშაულის გამოსასწორებლად რუსთა განათლებული ხალხი აღფრთოვანებით მიეგება ქართველ ლექტორებს.

დარბაზში ტაშის გრიალი დიდხანს არ სცხრებოდა.

მაგრამ საუცხოო იყო ის წუთი, როდესაც ერთმა ლექტორმა თავისი ბოლო სიტყვები თავაზიან საყვედურით დაამთავრა;

„თქვენ, ბატონებო, ამ რამდენიმე დღის წინად მეცნიერულ სხდომაზედ ერთხმად სურვილი გამოსთქვით, რომ ერთი მძვირფასი მცენარე, რომელიც მარტო ამიერკავკასიაში იზრდება, აუცილებლად მოვლილი და შენახული უნდა იყოსო, რომ მეცნიერებას და კაცობრიობას ასეთი ძვირფასი განძი არ დაეკარგოსო, განა პატარა ისტორიულ-კულტურულ ქართველ ერის შენახვა კაცობრიობისათვის უფრო საჭირო არ არის? ქართველი ერი ბევრად ძვირფასი განძია, რომლის მსგავსი თავის განსაკუთრებულ ეტნოგრაფიულ თვისებებით, კულტით, მუსიკით, მდიდარ ისტორიულ წარსულის ტრადიციებით, დედამიწის ზურგზედ არ მოიპოვება. და ამიტომ თქვენც, ბატონებო, როგორც პროგრესის და ცივილიზაციის წარმომადგენლებს ამ პატარა ქვეყნის შენახვაც გევალებათ“.

ქართულ თეატრის დარბაზს რუსების რეაქციებისაგან ზანზარი გაჰქონდა.

გუშინ თქვენ არ გიცნობდით, დღეს კი ჩვენი გულის კარები ქართველი ერის მშენებლის მოთხოვნილებათათვის ღიაა, ამბობდა იმ წუთს განათლებული მოწინავე ინტელიგენცია რუსეთისა.

მაგრამ ის იყო მარტო წუთი... თანამედროვე ეგოისტურ-პოლიტიკურ ინტერესთა ხანაში ეს გულის კარებიც მიიხურა. დღევანდელი დიადი და გამწვავებული საერთაშორისო ბრძოლა ნათლად გვიმტკიცებს, რომ ზოგჯერ არამც თუ ყველა ისტორიულ-კულტურული საგანძური უყურადღებოდ მიტოვებულია, არამედ გათელილიც... რადგანაც ამ წუთში მის ალაგას ერთი ძლიერი ფაქტორი ჩნდება:

პოლიტიკური.

პოლიტიკური ინტერესი ყველა სხვა საგანძურსა ჩრდილავს და სიმპატია — ანტიპატიის გრძობებსაც ახშობს.

და აი, დღეს, როდესაც საერთაშორისო ასპარეზზედ პოლიტიკური ინტერესი გამეფდა, საქართველოს ღირებულებაც ამ ინტერესთა მიხედვით იზომება.

შენ ძალა გაქვს მიშველო ან ხელი შემიშალო, მაშ შენ ფასიცა გაქვს... არც ერთში გამოსადეგი არ ხარ, მაშ არაფრაად ღირხარ! ამბობს ეს პოლიტიკა.

გადაშალეთ დღევანდელი ლიბერალური რუსული გაზეთები.

ვინ არიან მოწვეულნი დღეს რუსეთის ახალ პოლიტიკურ სამზარეულოში?

ყველანი, ქართველების გარდა.

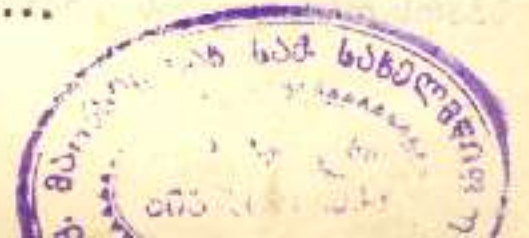
იქ შეგხვდებათ — პოლონელი, ებრაელი, ფინი, ესტი, რუსინელი, უკრაინელი სომეხი...

ქართველს კი ვერსადა ნახავთ.

რატომ? იმიტომ, რომ დღევანდელ რუსეთის პოლიტიკურ წრეების წარმოდგენით საქართველოს პოლიტიკური ღირებულობა არა აქვს.

ეს აზრი მეტად სხარტულად და მასთან გულუბრყვილოდ ბ. მილუკოვის გაზეთმა გამოსთქვა, როდესაც მოურიდებლად აღნიშნა, რომ ამიერკავკასიაში მისი ყურადღება მარტო სომხებისაკენ არის მიქცეული და ქართველობას ყური არც კი ათხოვა.

რა დიდი შეცდომაა...

ქართული
გზისმოძრაობა

დაჭრილი ავსტრიელი მოსკოვის ლაზარეთში.

აქ კვლავ მაგონდება ზემო ნახსენებ რუს პროფესორის ბოდიში და სინანული.

„ჩვენ გვეგონა ველურებთან მოვდივართ...“ მაგრამ სულ წინააღმდეგი აღმოუჩენია:

კულტურული ერი.

ქართველი ერის პოლიტიკურ დაფასებაში ეს შეცდომა მეორდება. და ამიტომ დროა ჩვენც გავიხსენოთ ეს მხარე და მოკლედ მაინც ავწონ-დავწონოთ წარსული, აწმყო და მომავალი პოლიტიკური შინაარსი ქართველი ერისა და სამართლიანი ფასიც დაესდოთ. წარსულში ეს ღირებულება მეტად მარტივია.

პატარა საქართველო იყო პირველი და ძლიერი ავანპოსტი რუსეთის სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვისა წინა აზიაში.

1801 წლიდან დაწყებული, 1878 წლამდე ქართველ ერს იარაღი არ დაუყრია. გლეხი, აზნაური, თავადი ერთგულად და თავგანწირულად მხარ და მხარ რუსებთან ერთად სასტიკ ბრძოლას ეწეოდა რუსეთის იმპერიის მტრებთან.

ამიერ კავკასიაში ერთი კუნძული, ერთი ბილიკი არ მოიპოვება, რომელიც არ იყოს ქართველ მეომრის სისხლით მოღწეული და მისი ძვლებით მოფენილი, რუსეთის სადიდებლად.

სპარს-ოსმალეთის სიმაგრენი ამიერ კავკასიაში

ქართველების დახმარებით სამუდამოდ დანგრეულ იქმნება.

ამას მოწმობს სამხედრო ბრძოლის ისტორია წარსულ საუკუნისა, რომელიც დღეს თავაზიანად არხივში მიიმალა.

გადაშალეთ მისი ფურცლები და რას ნახავთ: წინა აზიაში ორი ძლიერი ერი იბრძოდა რუსეთის საქმისათვის:

პირველი თვით დიდი რუსეთი

მეორე—პატარა საქართველო.

პირველისა იყო რეგულიარული ჯარები

მეორისა სარდლები და თვით მთელი ქართველი რაინდობა გამოქედილი ცეცხლში და მახვილში.

არც ერთი მტრის რაზმის დამარცხება, არც ერთი მისი ციხის აღება-დანგრევა უქართველებოდ არ მომხდარა.

თამამად შეგვიძლიან ვაღვიაროთ, რომ წინა აზიის დაპყრობის საქმეში ქართველ ერს დიდი წილი უდევს. ამის მოწმეა ის წაუშლელი ძეგლები, რომელიც რუსეთის მთავრობამ აუჯო ქართველ ერსა: ახალციხესა, შატილში და სხვა ადგილებში. ამასთან ყველა ქართველთა ტომს აქვს უმაღლესად სამხედრო დროშები. ნაბობები ქართლ-კახეთი, იმერეთი, გურია და სამეგრელო წმ. გიორ-

გის ხარისხის დროშებითაა დაჯილდოებული და დღემდისაც დროშები ქართველობას აბარია.

ასეთია მოკლედ წარსულ საუკუნის ქართველობის მოღვაწეობა.

ახლო წარსულშიაც არ იცვლება ეს სურათი.

მე-XX საუკუნის დასაწყისში, ახალ რუსეთის პროგრესიულ მოძრაობაში, მოწინავე რუსთა საზოგადოებასთან ერთად ქართველები ასევე თავგანწირვით იბრძოდნენ და მისი მრავალნი შვილნი მსხერბლად შეეწირნენ ახალი რუსეთის შექმნის საქმესა.

აქაც ქართველი ერი, განურჩევლად წოდებისა იბრძოდა საერთო რუსეთის ინტერესებისათვის, იბრძოდა და ისეთი თავგამოდებული ენტუზიაზმით, რომ არც ერთხელ თავისი საკუთარი ინტერესები სერიოზულად წინ არ წამოაუყენებია.

ამის საბუთი გინდ ის გახლავთ, რომ აქამდის სახელმწიფო სათათბიროში ქართველი ერის წარმომადგენლებად საერთო ინტერესებით გამსჭვალული სოციალისტი დეპუტატები იგზავნებოდა.

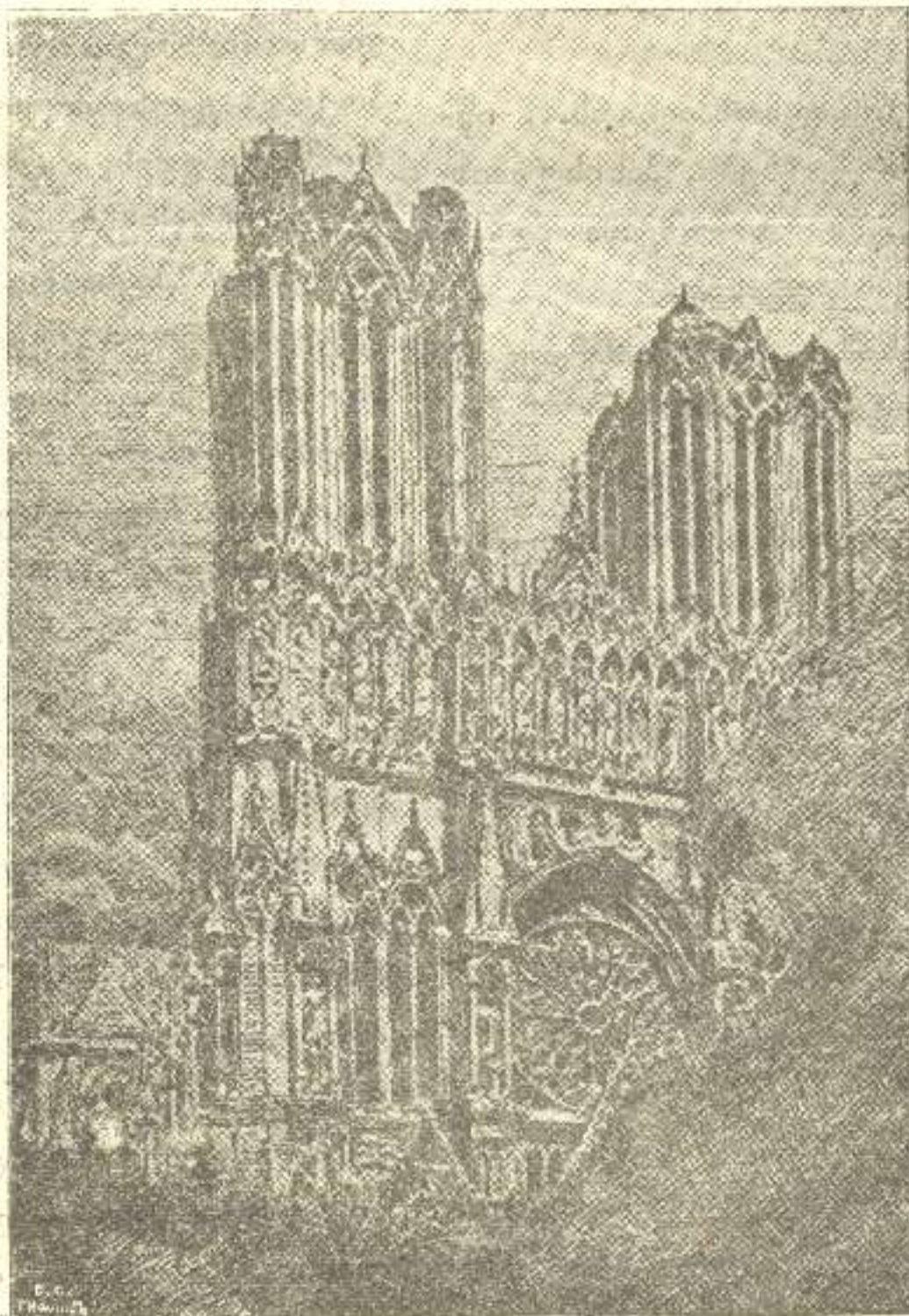
დღესაც, იმპერიის გასაჭირის დროს, საქართველომ 100,000 რჩეული მებრძოლი, მრავალი ქართველი აფიცერი წარბეჭდვით რუსეთს შესწირა და მათ შინ დაბრუნებასაც არაფერ მოელოს.

და ყველა ამას სჩადის თანახმად იმ პოლიტიკური ანდერძისა, რომელიც დაუტოვეს საქართველოს ჩვენმა წინაპრებმა: მართლმადიდებელ რუსეთთან ერთად ერთგულად ებრძოლეთ საერთო იმპერიის მტერსა. ამით დიდ რუსეთსაც ევალება, თანახმად საქართველოს რუსეთთან ხელშეკრულობის პირობებისა, ქართველი ერის ნაციონალური სახის შენახვა და პატრონობა.

ამ იმედით და რწმენით დღემდის ქართველი ერი თავდადებულად სწირავს თავის საუკეთესო შვილებს დიდ იმპერიის საქმეს.

იქნებ ამ ერთგულებამ შეიყვანა შეცდომაში ბრძენი ბელადი კადეტთა პარტიისა და იქნება ამან წააშლევინა პოლიტიკური რუქიდან ქართველი ერი?

დიდი და საშინელი შეცდომაა!

რეიმის საუცხოვო ტაძარი (დანგრეული გერმანელებისაგან).

ქართველობის ასეთ ერთგულობას რუსეთისად-
მი სარჩულად საფუძვლიანი, მწყობრი პოლიტიკუ-
რი იღვწა უღვეს.

რუსეთის გაძლიერებისათვის აქამდის საჭირო
იყო საქართველოს ძალებიც და აკი, მიუხედავად
იმისა, რომ საქართველოს შინაური საქმეები აწეწილი
იყო, ყველაფერი შევწირეთ და უკანასკნელი ძალებიც
შევალიეთ. ეხლა, გაძლიერებული რუსეთია საჭირო
იმ პატარა ერთა ეროვნულ საქმის მოწყობაში და
განსაკუთრებით კი საქართველოსთვის, რომელმაც
თავისი შვილთა დიდძალი მსხვერპლით რუსეთის
წიძლიერეს წინა აზიაში მეტად ბევრი შეჰმა-
ტა.

საქართველოს არავისთვის უღალატნია, მით
უმეტეს თავის თავისათვის. და თუ გავლენიანი ლი-
ბერალური კადეტთა პარტია მომავალ „ლხინში“
ქართველებს კარებს უხურავს, ეს მაჩვენებელია იმი-
სა, რომ საქართველოს პოლიტიკური ღირებულება
წინა აზიაში ჯერ მათთვის სრულიად უცნობია.

არც წინა აზიისა, არც საქართველოს ისტო-
რია ჯერ არ დამთავრებულა და არც ახლო მომავ-
ალში დამთავრდება.

აგე გადახედეთ შორეულ აღმოსავლეთს... იწ-
ყობა, ირაზმება მუსულმანთა ქვეყნები, პანისლამიზ-
მის ძლიერი მიმდევარნი, თავის დროშებსა შლიან
და ამიერ-კავკასიის საზღვრებს აღგანან.

დღეს თუ არა, რამდენიმე წლის შემდეგ ეს
ტალღა აქაც აუცილებლად გადმოვარდება.

აგე, გაიხსენეთ ის ახალი და დიადი ფაქრო-
რიც, რომ მახლობელ აღმოსავლეთის საკითხი ბალკანე-
თიდან ამიერ-კავკასიის კიდეებს მოადგა, სადაც გა-
მოისახება მომავალი მწყობრი და ორგანიული ინ-
ტერესები მრავალ ევროპის და აზიის ქვეყნისა.

კარების მიხურვა ქართველ ერისათვის ამ გამ-
წვავებულ დროს და ამ ალაგას პოლიტიკური სიბე-
ცე იქნებოდა, მეტადრე ისეთ გავლენიან პარტიისა-
თვის, როგორც კადეტთა პარტიაა, რადგანაც სა-
ქართველო და ქართველი ერი საერთაშორისო ას-
პარეზზედ, დღესაც პატარა, მაგრამ ჩაუქრობელი
ეროვნული ძალაა.

ძალა, რომელიც ვერც წარსულმა შავმა ძალებმა
აზიისამ ჩააქრეს და ვერც დღევანდელი ბრძნული
დიპლომატიურ-ვაჭრული მოქმედება ჩააქრობს კადე-
ტებისა.

ერის ძალას დიპლომატები კი არა ჰქმნიან,

არამედ თვით ერის თვითმოქმედების უნარი. მისი
განუზომელი სურვილი სიცოცხლისა, მისი რწმენები
და გარშემო პირობანი.

ეს კი მოითხოვს რუსეთის პოლიტიკურ მოლ-
ვაწეთაგან, მით უმეტეს მისი მოწინავე წრეებისაგან
ერთს აუცილებელ ფაქტსა:

პოლიტიკას ღია კარებისას.

ეკალი.

ქართული თეატრის აღდგენის გამო

ჩვენი ხალხის აწმყო კულტურულ-ეკონომიურ
მდგომარეობის თვალთ რომ შევხედოთ სათავად-
აზნაურო ქარვასლის თეატრის და წ.-კ. საზოგადო-
ების წიგნის საწყობის დაწვას, ამითი ისეთი დიდი
ზარალი დაგვატყდა თავსა, რომ იგი უბრალო და-
ნაკლისად კი არა, მთელ კატასტროფად უნდა ჩავ-
თვალოთ, რადგან ჩვენ ეროვნულ ეკონომიურ სა-
ლაროში არც ნაღდი და არც გაცემული არ მოი-
პოვება. ეკონომიურად ძლიერი წოდება ან კლასი
რომ გვყავდეს, მაშინ აგრეთი მწვავე საგრძნობე-
ლიც არ იქნებოდა ეს ზარალი, რადგან საკმარისია
ორი-სამი მდიდარი ქველმოქმედი მამულიშვილის
უხვი სურვილი შეწირულებისა და მთელი დანაკლი-
სის აღდგენაც მზად იქნებოდა. სხვა შეძლებული
ერების ცხოვრებაში ასობითა და ათასობითაა ესეთი
მაგალითი. ჩვენ კი სულ სხვანი ვართ - „როცა გვქონ-
და ვფლანგეთ“... ეხლა კი ღარიბნი ვართ. მაგრამ შორს
უნდა იყოს ჩვენგან სასოწარკვეთილება და დაღონება!
ჩვენ უნდა შევძლოთ თითქმის შეუძლებელი, — ახ-
ლო მომავალში უნდა აღვადგინოთ უპირველესად
ძვირფასი კულტურული საუნჯე — ქართული თეატრი,
ან ახალი ავაშენოთ, უკეთესი სახისა და თვისებისა.
ამასთან უნდა მოკრძალებით ვალიაროთ „დამწვა-
რის“ ხსოვნის წინაშე, რომ ხალხისაგან აღდგენი-
ლი ტაძარი უფრო ძვირფასი, საყვარელიც იქნება,
რადგან მის აღდგენაში ჩაყოლილ იქნება ხალხისა-
გან მონაგარი ზოგჯერ უკანასკნელი გროშიც — გა-
მონაწერი სულიერი სიძლიერისა. ამისთვის ჩვენ
უნდა ვეცადნეთ, რაც შეიძლება პოპულიარული
გავხადოთ აზრი ჩვენი დამწვარი თეატრის აღდგენი-
სა. დაუყოვნებლივ უნდა ამოქმედდეს ყველა ჩვენი
კულტურულ-განმანათლებელი დაწესებულება-საზო-

გადოებანი. დიდი ღვაწლი უნდა დასდონ არსებულ-
მა პოლიტიკურმა პარტიებმა, რათა სული ჩაჰბე-
რომ ამ დიად აზრსა. უნდა შევქმნათ პროვინციებ-
ში კომიტეტები თეატრის აღდგენის“-თვის საჭი-
რო თანხის მოსაგროვებლად. ყოველი შეგნებული
ქართველი დარაჯად უნდა უდგეს ამ საქმის კეთი-
ლად წაყვანას, რათა, რაც შეიძლება მალე დავიმ-
შვიდოთ ისედაც დიადი მომენტით გატაცებული,
აღეღვებული გული. იქნებ პირველად ამაში გამო-
იხატოს აწმყოსთვის საჭირო, სავალდებულო ეროვ-
ნული ერთსულოვნება-გაერთიანება. იქნებ განგები-
საგან განზრახაც იყოს მოვლენილი ამ მნიშვნელო-
ვან მომენტში ეს თავზარდამცემი ზარალი, ჩვენი
სულიერი შესაძლებელი სიძლიერის წინასწარ გამო-
საცდელად. მაშ შევძლოთ შეუძლებელი—ადვადგი-
ნოთ ქართული დამწვარი თეატრი.

ექ. დიმ. ჯავახიშვილი.

თეთრი კოშკი

(ზღაპარი)

სადღაც, ცხრა მთას იქით, ერთ ზატარა სამეფო-
ში, მადლა მთის წვერზე, ერთი დიდი, დიდი, ძალიან
დიდი კოშკი იდგა. სულ თეთრი, კამკამა მარმარილოს
თლილი ქვით იყო ხატები. თავი ცის სივრცეში ეკარგე-
ბოდა. კოშკის გარშემო, მთის კალთებს საუცხოო წალ-
კოტი ამკობდა. კოშკის ძირას მწვანე ხავერდზე მთის
ყვავილებს მოეკალათნათ; მოშორებით სარო ტანისს
წიწვიან ხეებს მოენახათ თავისთვის ბინა; შემდეგ კი
ათასნაირი ფოთლიანი ხეები იშლებოდნენ თვალწინ.
ალაგ-ალაგ სხვა და სხვა ფერის ბუჩქები იყო მოფან-
ტული. გარშემო სურნელება იბნეოდა. ბუჩქების ძირას
ნაწი ია მორცხვად იდიშებოდა. წალკოტის შუაგულში
მარმარილოს შადრევნიებიდან ლურჯი კამკამა წყალი გად-
მოდინდა და ქაფად ეფინებოდა მარმარილოსეუ უზარ-
მაზარ ჭაუხებს. წალკოტის მთელ სიგრძეზე მთის ზა-
ტარა, გიჟმაყი მდინარე მიეჭანებოდა და მთის ძირას
მდებარე ტბაში ჩანრიალებდა, ტბის ზედაპირს აჭაფებდა
და აქეთ-იქით მზისგან აბზინებულს მარგალიტის მარ-
ცვლებს ისრდდა. ტბას სხე ხან უნააჭდებოდა, ხან ეხ-
სნებოდა და მზის სხივებს ათამაშებდა. ტბაში თეთრი
გუდების გუნდი დასრიალებდა, ხან იშლებოდა და ხან
იფანტებოდა, ხან კიდევ იკუმშებოდა, თეთრად ღაჭღა-
შებდა ადიოდა მადლა და წალკოტის მჩქეფარე შადრევ-

სებისაკენ მიეშურებოდა. წალკოტში მკალობელ ფრინ-
ველთა ჟივილ-ხივილი ისმოდა. გარს ხეებს გაჭქანდათ
ზრიალი და მიდამო სიგრილით იფხებოდა.

კოშკიდან ხანდისხან ისეთი სამურვი იდუმალი ხმე-
ბი გამოდიოდა, რომ მთელი არე-შარე იბნებოდა: ხე-
ების შრიალი სდგებოდა, ფრინველთა ჟივილ-ხივილი
სწუდებოდა, ცელქი მდინარე მხოლოდ და ჭდმურტულე-
და და გუდების გუნდი ტბაზე იხანებოდა.

ზატარა სამეფოში ქალი მეფობდა. ხალხი მეტ სა-
ხელად შეეუ ქაფს მზევინარს ეძახდა. სწორედ რომ
ზედ გამოჭრილი იყო ეს სახელი. ისეთს შუქსა ჭებენდა
ქალის სახე გარშემო, რომ მზის შუქი იმასთან შედარე-
ბით მბუეტავი ვარსკვლავის შუქად მოსჩანდა.

შორს იყო გაყარნილი მზევინარის სახელი. მეფე
თავის განიერებით და სიღამაზით უველას ჭხიბლავდა.
ჭვეშევრდომნი აღმურთებდნენ და სულში ისვამდნენ.

დიდათ უფრთხილდებოდა მზევინარი თეთრ კოშკ-
სა, უფლიდა, ამკობდა.

კოშკი ოდესღაც ერთს გრძნეულ მეფეს აეგო, და-
ებარებინა ხალხი და ასე ეთქვა: ამ კოშკში ჩვენი ჭვეუ-
ნის ბედ-იღბალი იხანება და ისე უნდა გაუფრთხილდეთ,
როგორც თქვენს თვალის ჩინსა, თორემ უბედურობა
გაწვევათო. ამ სიტყვების შემდეგ მეფე გამოსთხოვე-
ბოდა უველას და უცბად სადღაც გამჭრალიყო.

ეს ამბავი კარგა იცოდა მზევინარმა და მტერს არ
ახარებდა: მეფე-ქალმა კოშკს აღმასის კბილებიანი ღაბი-
ერი შემოავლო, ღაბიერის ქვევით ღოდის ოდენა ღაღე-
ბი შემოუმწკრია. კოშკის სარკმელების ზედა რიგს საფი-
რანები ჩაუსხა. კოშკის თეთრს კედლებზე ზოგან ღომ-
თა ბრძოლა გამოაკვეთინა, ზოგან ირმის მსროლელი ღაღი
მონადირე, ზოგან გმირთა შეჯახება, ზოგან ძლევა მო-
სილი ჯარის შინ დაბრუნება.

ხალხმა კოშკს სახელად მზევინარის კოშკი
უწოდა.

ერთხელ მეფე გამარჯვებული ბრუნდებოდა სახლში.
კოშკს რომ მოუახლოვდა, კოშკის სარკმელებიდან ნარ-
ნარმა ხმებმა იწყო დენა, მიდამო ციური ჭანგებით გაიფ-
სო. მეფის ქება ისმოდა. უცბად კოშკის ერთ მხრიდან
სხივთა კონა გამოკრთა, მარალსაებ გაიშალა და მზევინ-
არს თავს გადაეგლო. სხივებში სიტყვით აუწერელი სა-
მეფო გვირგვინი გამოჩნდა. ნელ-ნელა მოძრაობდა და
თავის ზატაროსან თვლებში სხივების ანარეკლებს აციმცი-
მებდა.

ერთ მშვენიერს დღეს ხმა გაჟარდა, რომ მზევინა-
რი ძალიან აუად გახდაო. დიდიდანვე სასახლის გარშემო
აუარებელმა ხალხმა მოიყარა თავი. უველანი მოუსვენრო-
ბისა გრძნობდნენ. უველას გული უკვნილოდა.

დადამდა. უცბად მიდამო გულისკლავმა გმინვამ მო-
იღვა. ხალხი შეძრწუნდა.

— მზევინარის კოშკი კვინის, ხალხნო! მზევინა-
რის კოშკი! წამოიფიარა ერთმა თავზარდაცემულმა.

უვალამ თეთრს კოშკს მიახერო თვალები. კოშკიდან
სისხლის ფერი შუქი გამოდიოდა და თან გულისკლავი
ხმა გამოსდევდა.

— ხალხნო, ჩვენს თავს რაღაც უბედურებაა! — და-
იფიარა ახლა მეორემ.

— დაახ, ჩვენს თავს უბედურებაა. — სოქა ამ დროს
ზედ დატანებით სისხლიდან გამოსულმა დიდებულმაცა. —

ჩვენმა მზემ სული განუტევა.

ხალხს ენა ჩაუფარდა, გაშრა.

კოშკი კი მთელი დამე სულ გმინავდა.

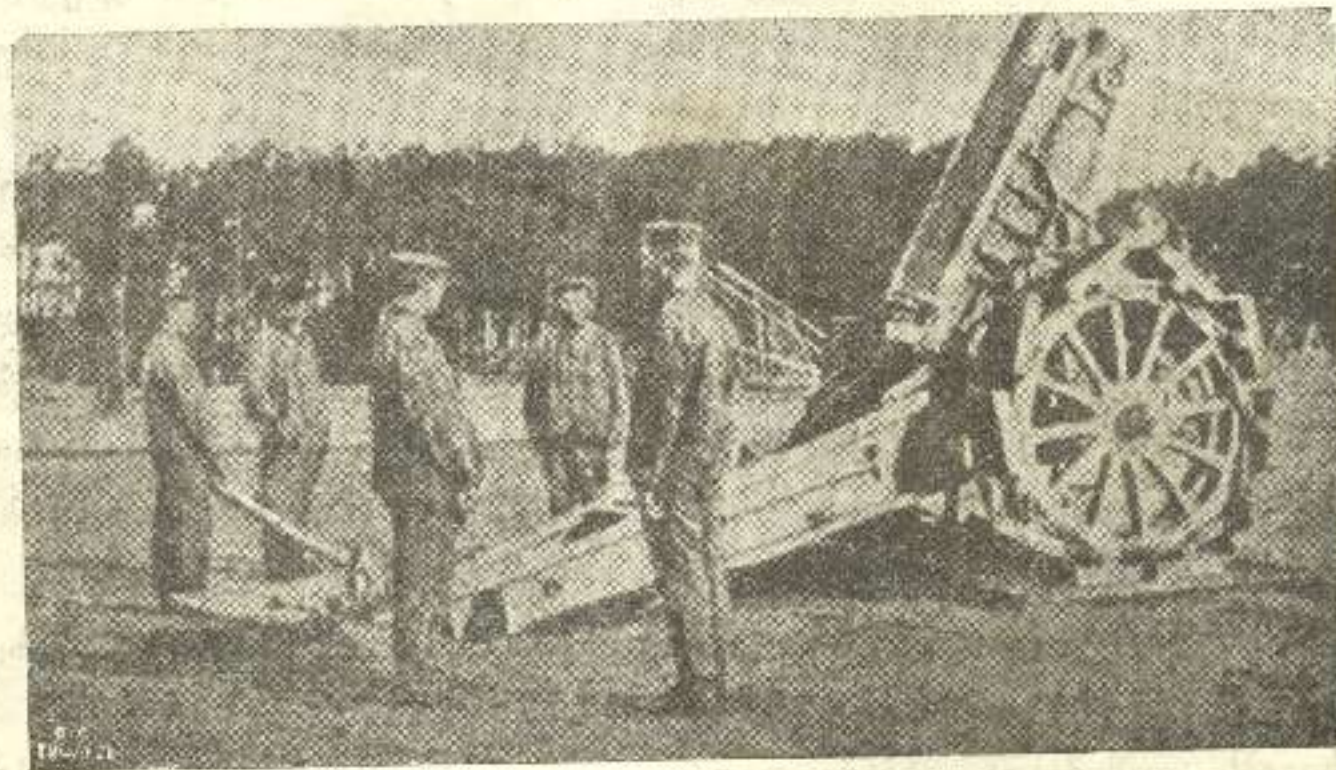
გაქრა მზევინარი და ქვეუანას მზრუნველი ხელი
მოაკლდა. თეთრი კოშკი მტერმა ხელში ჩაიგდო, ჯერ
გაძარცვა და შერე ხვრევა დაუწყო. თვითველ ქვის გად-
მოგდებაზე კოშკი ისეთას გმინავდა, რომ არც მარცხე ცო-
დით იწოდა. კედლები ადამიანის სხეულივით იგლიჯუ-
ბოდა და თეთრი კამკამა მარმარილო სისხლით იღებებო-
და. კოშკის წაღკოტი გავერანდა, მთის ტელქი მდინარე
სადღასაც გაქჭრა, ტბა წაობად იქცა და გველ-ბაყაყით
აივსო.

ხალხიც დაღუპვის გზას დაადგა.

ინი.

ავსტრიელთა მძიმე არტილერიის გაუბიცა.

გერმანელთა მძიმე არტილერიის ზარბაზანი, რომლის
თვლები შექედნილია ფოლადის ფიცრებით სიმძიმით
რომ მიწაში არ იფლობოდეს.

კვირიდან – კვირამდე

ახალი შეწირულება. როგორც გადმოგვცემენ ცნობილ ქველმოქმედ ზუბალაშვილს დამატებით შეუწირნია რუსეთის ქალთა საზოგადოებისათვის (დაჭრილების მოსაველელოდ) 200,000 მანეთი. მასთან ამავე წყაროდან გვეცნობა რომ გრაფინია ე. ვორონცოვ-დაშკოვისას ამავე მიზნით გადასცა 25,000 მანეთი.

ზ. დ. ბაქრაძის დაჯილდოვება. ზაქარია დიმიტრის ძე პოდპოლკოვნიკი ბაქრაძე (ცნობილ ისტორიკოსის დიმიტრი ბაქრაძის შვილი) ვაჟკაცუ-

რი ქცევის გამო ქ. ლვოვის აღების დროს, მთავარ-სარდალის მიერ პოდპოლკოვნიკის ჩინითა და ოქროს იარაღით იქმნა დაჯილდოვებული.

შტაბს-კაპიტანი ლ. გ. გაბაშვილის დაჯილდოვება. პრუსიის საზღვარზედ მძიმედ დაიჭრა გორის მსროლელთა ბატალიონის კაპიტანი და ქართველ საზოგადოებისაგან ცნობილი, ლევან გრიგორის ძე გაბაშვილი. ამ რამდენიმე დღის წინადად მძიმე კრილობებიდან ლევანი გარდაცვლილა.

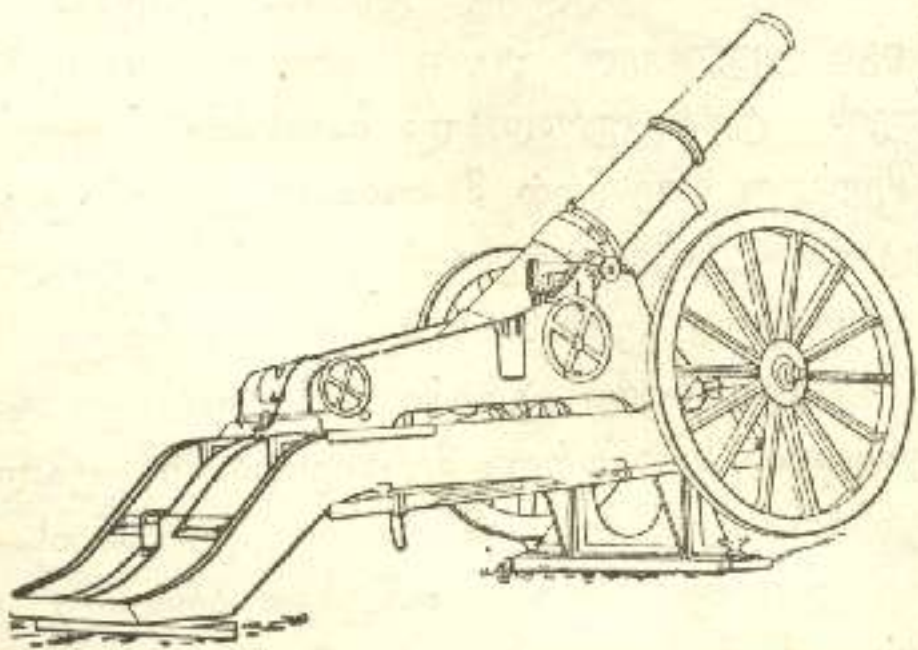
სამელიორაციო კრების მოწვევის გამო. სამელიორაციო ბიურო დეკემბერში ამიერ კავკასიის სამელიორაციო მოღვაწეების მოწვევას მაინც აპირობს. არ ვიცით, რა აზრი აქვს ამ კრების ამისთანა-

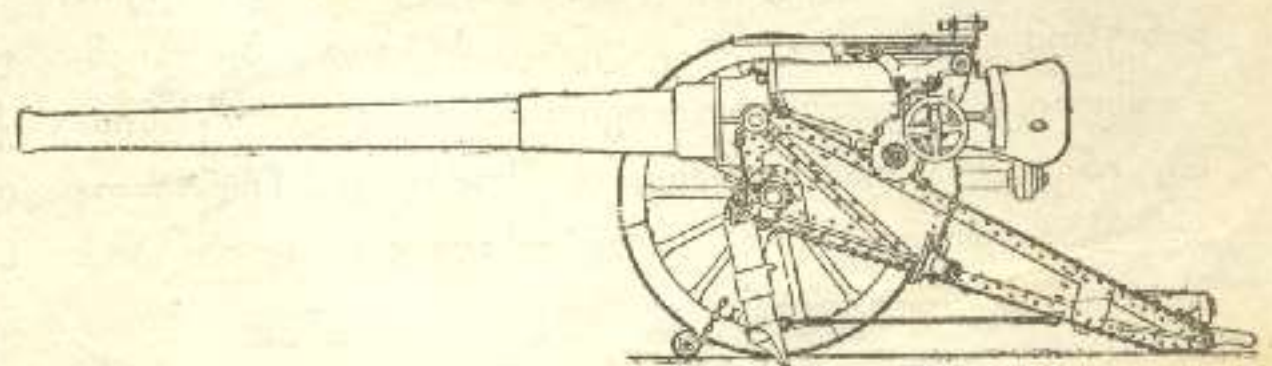
ზ. დ. ბაქრაძე.

გიორგი პავლეს ძე არჯევანიძე (ხელში დაჭრილი პრუსიის საზღვარზედ).

ფრანგული მძიმე გაუბიცა (რამილიო).

ინგლისური ზარბაზანი.

ნა გაჭირვებულ დროს მოწვევასა. სოფელი დაცარიელდა, ამ საქმის მკოდნენი, რომლის მონაწილეობა მეტად სასურველი იქნება, აიშალ-დაიშალნენ. საზოგადო მოღვაწენიც დღევანდელ ომიანობით გამოწვეულ საჭირ-ბოროტო საქმეებით დატვირთულნი არიან. და ვიღამ უნდა მიიღოს მონაწილეობა ამ კრებაზედ! ასეთი სერიოზული საგნები, როგორც სამელიორაციო კანონ-პროექტების განხილვაა, სამელიორაციო საქმის ამიერ კავკასიაში ახლად მოწყობა და სხვა, საჭიროობენ უფრო მშვიდ ხანას და მეტი ხალხის მონაწილეობის მიღებას. არც ერთი და არც მეორე ხელს არ უწყობს ამ კრების ამა წლის დეკემბერში მოწვევას. და უფრო გონიერად მოქიციოდა საორგანიზაციო ბიურო თუ ამ კრებას სხვა დროისთვის გადასდებდა.

ო მ ი ს მ ა ტ ი ა ნ ე .

27 ენკენისთვის გერმანელებმა ორი კვირის ალყის შემდგომ აიღეს უდიდესი ევროპიული ციხე-ქალაქი ანტვერპენი.

ამავე დღეს გარდაიცვალა რუმინის მეფე კარლოს I და რუმინის ტახტზედ ავიდა მისი მემკვიდრე ფერდინანდი.

28 ენკენისთვის გერმანელთა წყლის ქვეშ მავალმა ნავებმა დალუპეს რუსეთის კრეისერი „პალადა“. „ბაიანი“ და „ადმირალი მაკაროვი“ შემთხვევამ გადაარჩინა ასეთსავე ბედსა.

29-ს გერმანელებმა აიღეს გენტი.

ბელგია და დიდი სახელმწიფონი

ეხლანდელს ომში სამთა შეთანხმების სახელმწიფოთ ე. ი. რუსეთს, ინგლისს და საფრანგეთს განუზომელი სამსახური გაუწია პატარა ბელგიამ, რომელიც სამკუთხი სოლივით ჩაჭედებულა გერმანიასა, ინგლისსა და საფრანგეთს შორის და ჩრდილო-აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ კუთხეებით მიკრულია პოლანდიასა და ლუქსამბურგზედ. ბელგია ისევე, როგორც პოლანდია და პაწია ლუქსამბურგი ევროპიელ დიდ სახელმწიფოთაგან აღიარე-

ბული იყო ნეიტრალურ სახელმწიფოთ და მაშასადამე მსი ტერიტორიის ხელშეხება არავის შეეძლო. ამ რიგად მისი პოლიტიკური ბედი საუკეთესო პირობებში იმყოფებოდა და არავითარი საფრთხე არ ელოდა, რაც მეტად აადვილებდა მინაურ ცხოვრების განვითარებას. იგი არ იყო იძულებული თავით-ფეხამდე შეიარაღებას, მაგრამ მაინც თადარიგს იჭერდა: ჰყავდა შესაფერისი ჯარი, აგებული ჰქონდა ციხეები (ლიეჟი, ანტვერპენი, ნამიური და სხ.) და თოფხანა-ქარხანები. გარდა ამ სტრატეგიული სამზადისისა, ბელგია ყოველთვის პოლიტიკურად საფრანგეთისკენ ილტოდა, რაც გადაჭრით ნამეტნავად ეხლა აღმოჩნდა, თუ გამართლდა საბოლოოდ ის ხმები, რომ შარშან ბელგიის მთავრობა სამხედრო კონვენციით შეეკრა საფრანგეთისას, რომლის ძალით ჯერ კიდევ ლიეჟთან გერმანელებს წინააღმდეგობას უწევდა უმთავრესად საფრანგეთის და არა ბელგიის ჯარი. თუ ეს ასეა, მაშინ ბელგიის ნეიტრალიტეტი მისსავე მთავრობას დაურღვევია და გერმანიისაგან გამხეცებულ აკლემბა-აწიოკებას თითქო ზნეობრივი სიბნელე სცილდება ოდნავ, თუ კი ზნეობაზედ შეიძლება ლაპარაკი პოლიტიკისა და სტრატეგიის სფეროში. მაგრამ იმისდამიუხედავად თუ ვინ არის დამნაშავე ამ საქციელში, ბელგიამ მამაცურად გასწირა თავი და ამით დაუფასებელი სამსახური გაუწია სამთა შეთანხმებას; იმდენად დაუფასებელი, რომ შესაძლებელია მის თავგამოდებას საბედისწერო შედეგები მოჰყვეს გერმანიის არა მარტო ეხლანდელ სამხედრო კომპანიისა, არამედ ისტორიისათვისაც. ნუ დავივიწყებთ, რომ თანამედროვე ომში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იღებს სისწრაფე; იმდენად განსაკუთრებულს, რომ ბევრჯელ ერთი დღით დაგვიანებასაც კი შეუძლიან მთლად დალუპოს ზოგიერთი ლაშქრობა. სწორედ ამ სისწრაფეზედ ამყარებდა გერმანია თავის სამხედრო გეგმას, რადგან ჯერ ერთი იგი ყველაზედ უკეთ არის მომზადებული ომისათვის ტენიკურად და მაშასადამე ყველაზედ უწინ შეეძლო მოესწრო მზაობა (მობილიზაცია) და მეორეც ომის გაჭიანურება — გერმანიის დამლუპველია. დრო, — აი გერმანიის ბედის მკვერელი სტიქიონი. „ელვასებური იერიში“ იმიტომ იყო აყვანილი გერმანიის სამხედრო მეცნიერებაში უმაღლეს საფეხურზედ, რომ იგი ამ ომში გერმანიისათვის აუცილებელი იყო: ორ ფრონტზედ ბრძოლა ორს ისეთ მძლავრ მოწინააღმდეგესთან, როგორიც არიან რუსეთი და საფრანგეთი გერმანიისათვის ერთსა და

იმავე დროს—დიდს გასაჭირს წარმოადგენს თავის-
თავადაც და თუ მხედველობაში მივიღებთ, რომ
ინგლისს მხოლოდ რამდენიმე თვის შემდეგ შეუძ-
ლიან საკმაო ჯარის მიშველება—ნათელი ხდება, თუ
გერმანიისათვის სისწრაფეს რა პირველ ხარისხოვანი
მნიშვნელობა ჰქონდა. ასეც ჰქონდა გადაწყვეტი-
ლი ვილჰელმს: ერთის დაკვრით გაენადგურებინა
საფრანგეთის ჯარი, აეღო პარიზი, შეეწერა დიდი
კონტრიბუცია და მოჰპრუნებოდა რუსეთს, რომ-
ლის მოუშხადებელ ჯარებს იმ დრომდე თამამად
შეიმაგრებდა ავსტრია და გერმანიის ციხე-სიმაგრე-
ები. მთელი ეს გეგმა, მართლაც ნამდვილ ფაქტე-
ბთან შეფარდებული და მაშასადამე ადვილად სის-
რულეში მოსაყვანი, დაიმსხვრა ბელგიის ზღუდეებ-
თან. ბელგიის წინააღმდეგობა იმდენად მოულოდ-
ნელი იყო, რომ ომის დასაწყისში, გაზეთების
ცნობებით, გერმანელი ოფიცრები და ჯარისკაცები
გაკვირვებულნი იყვნენ: მათი უფროსების სიტყვით
—ბელგია უბრძოლველად გაატარებდა მთელ ჯარ-
სა. ამბობენ, რომ სურსათიც კი არა ჰქონდათ საკ-
მაო. ამ მოულოდნელმა შეფერხებამ, რომელიც
თავისთავად მცირე ეპიზოდს წარმოადგენს დიდი
ომისას, შეძლება მისცა, ერთის მხრით, საფრანგეთს
თავის უმწეო მდგომარეობიდან გამოსვლისა და
საკმაო ჯარის შეკრებისათვის და მეორე მხრით,
რუსეთს დრო დარჩა თავისი ურიცხვი ჯარი საზ-
ღვრებისაკენ გადაეყვანა. თითქმის მთელი თვე შეა-
ჩერა ბელგიამ გერმანიის ნიაღვარი და ამ გაუთვალის-
წინებელმა გარემოებამ ძირიანად შესცვალა გერმანიის
ომის ტემპი: საფრანგეთი და რუსეთი მოემზადნენ
და ამით ომი „ელვასებური იერიშებიდან“ ხანგრ-
ძლივ ბრძოლად გადააქციეს. ეს მით უფრო საში-
შია გერმანიისათვის, რომ ეკონომიურად და ფინან-
სიურად გერმანია ხელსაყრელ პირობებში ვერაა
ხანგრძლივ ბრძოლისათვის. თანამედროვე ომის ხარ-
ჯები მეტად დიდია, მისი ზეგავლენა ხალხის ეკო-
ნომიურ დაქვეითებაზედ მეტად შესამჩნევი და გერ-
მანიისათვის ყველა ორკეცდება იმით, რომ ინგლის-
საფრანგეთის ფლოტმა ყოველმხრივ გზა შეუკრა,
რის გამო სურსათი ვერ შემოაქვს საკმაო, ნაწარ-
მოები თავისი ვერ გააქვს წესიერად და ცუდ პირო-
ბებში ჩავარდნილს ფულსაც არავინ ასესხებს.

გერმანია გასაჭირშია და თუმცა ფაქტიურად
ორი წლის განმავლობაშიაც შეუძლიან სასტიკი
ბრძოლა მისი ხსნა გამუდმებულ გამარჯვებაზედაა
დამყარებული მხოლოდ: რამდენჯერაც ლონიერად
დაჰკრავს მტერსა, იმდენად გარეშე მაყურებელნი

მეტს ანგარიშს გაუწევენ, იმდენად მოხარდაპირე-
თა ძალების დაქსაქსვამ მოსალოდნელი ყველა ეს
მარცხი დამართა ბელგიამ გერმანიას და გასათვა-
ლისწინებელია რა შედეგი მოსდევს ამის შემდეგ ინგლის-
თვის. გერმანია, რაღა თქმა უნდა, სასტიკად მოექ-
ცა ბელგიას და მთელი ეს პატარა ქვეყანა იავარ
ჰყო. მაშინ როდესაც ჯარი რომ გაეტარებინა თა-
ვისუფლად, ან მარტო პროტესტით შეხვედროდა,
რის უფლებაც ჰქონდა ზნეობრივად (გერმანიის
ძლიერ იმპერიისათვის იგი მხოლოდ ლუკმა იყო)
გერმანიისაგან ასეთ აოხრებას ადგილი არ ექნებო-
და. მეორეს მხრით, რა შეჰმატა, ან რას შეჰმატებს
საფრანგეთი და ინგლისი? ჩვენ კარგად ვიცით, რომ
დღეს-დღეობით გაოხრებული ბელგიისათვის ვერც
ინგლისი და ვერც საფრანგეთი ისეთს ვერას გააკე-
თებს, რომ აუნაზღაუროს დანაკლისი, მეო-
რეც, განა ეხლავე არა სჩანს, რომ ინგლისის და
საფრანგეთის მცირედი მაშველი ჯარები მარტო
აორკეცებენ გერმანიის სისასტიკეს და არავითარ
ნამდვილ ფარს არ წარმოადგენენ. ან როგორ შე-
უძლიანთ, თუნდაც უნდოდეთ, გაუწიონ სხვას მფარ-
ველობა, როცა თვითონ აქვთ შინ იმდენი საძნელო
საქმე. ან პოლიტიკაში ვის გაუწირავს თავი სხვისა-
თვის? და ნათლადაცა სჩანს, რომ ბელგია დღეს-
დღეობით ფარვივით აიფარეს დიდმა სახელწიფოებმა
თავისი საკუთარი მიზნებით. რას ჰპირდებიან ახლა
სამაგიეროდ? ტერიტორიალური შემატება ბელგიას
არსაიდან არ შეუძლიან, პოლიტიკური შეღავათი
რამ პირვანდელ ნეიტრალიტეტზედ უკეთესი შეუ-
ძლებელია წარმოვიდგინოთ, ეკონომიურად და
კულტურულად აღდგენას ათ წლობით ველარ მოა-
ხერხებს; ნუ ვიანგარიშებთ ხალხის ამოყლევას და
ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშების სამუდამოდ და-
ღუპვას.

ყველაფერი ეს ამტკიცებს, რომ ბელგიის ყმა-
წვილმა მეფემ, ჯერედ გამოუცდელმა პოლიტიკა-
ში, მშვენიერს ოცნებებს და სიმართლეს შესწირა
თავისი ქვეყანა, ვერ ასწონ-დასწონა მსოფლიო ძალ-
თა განწყობილება. მივიღოთ მხედველობაში
ისიც, რომ გერმანიამ ბელგიის ტერიტორიაზედ
თვითონაც დიდი მსხვერპლი მოიტანა, როგორც
ადამიანთა სისხლით, ისე ფულით, იარაღით და სხ.
ბელგია დაიპყრო ძალით და მომავალ მშვიდობიან
კონფერენციაზედ, თუ კი ხმა შერჩა იმ დრომდე—
ყოველ ღონეს იხმარს, რომ დაპყრობილი ქვეყანა
დაპყრობილადვე დარჩეს, მით უფრო, რომ მისმა
წინააღმდეგობამ, როგორც თავში ვსთქვით, სრული-

ად შესცვალა საომარი გეგმა და თვით ბელგიაში ნახული ზარალი შეასედაც არ შეადგენს იმ ზარალისას, რომელიც ნახა და კიდევაც ნახავს გერმანია სამთა შეთანხმებასთან ბრძოლაში ბელგიის სიმამაცისა წყალობით. ასეთია ბელგიის პერსპექტივები დიდ სახელმწიფოთა წყალობით.

27 ენკენისთვის ანტვერპენი აიღეს გერმანელებმა. რომ კაცმა გარკვევით გაითვალისწინოს ამ ფაქტის ყოველმხრივი მნიშვნელობა, უნდა წარმოიდგინოს თუ რა მდგომარეობა ექირა და რას წარმოადგენდა ეს ციხე-ქალაქი. ანტვერპენი ერთი უძლიერესი ციხე იყო მთელს ევროპაში, შემოვლებული ოთხპირი სიმაგრეებით. იგი მდებარეობს მდინარე შელდის მარჯვენა ნაპირზედ 15 ვერსის მანძილზედ ჰოლანდიის საზღვრიდან. შელდა ისეა გაგანიერებული ზღვიდან ანტვერპენამდე, რომ თითქმის ზღვის ყურეს შეადგენს და უდიდეს გემებს შეუძლიანთ ქალაქამდე შესვლა. იგი ერთი უკეთესთაგანი ნავთსადგურია, საიდანაც ევროპის და ბელგიის ვაჭრობა სწარმოებს სხვა ქვეყნებთან; იგი ბელგიის ერთი ულონიერესი სტრატეგიული და იმავე დროს ეკონომიური ბურჯი იყო. მისი სიმაგრეები სხვა და სხვა ხარისხოვანი იყვნენ. გარეშე სალტე, რომელიც 15—20 ვერსით არის დაშორებული ქალაქს—წარმოადგენს ცალ-ცალკე ციხე-ფორტებს, რომელსაც აერთებს რკინისა და წყლის გზები; ჩრდილოეთით ამ ფორტებს ხელოვნური არხები და წყლის შესამაგრებელი ჯებირები აკავშირებენ, რომელნიც სურვილისამებრ შეიძლება გაიღვინენ და წყლით დაჭფარონ მთელი მიდამოები. ამ პირველ ხაზს მისდევს მეორე 3—5 ვერსის სიშორეზედ, შეერთებული პირველთან და ერთმანეთს შუა საუკეთესო რკინის გზებით და გზატკეცილებით. ამ ხაზის ფორტები რიცხვით 12—15-მდე სულ 1/2—3 ვერსით არიან დაშორებულნი ერთმანეთს, ისე რომ თითქმის გაუვალ კედელს შეადგენენ არტილერიით და ჯარით გამაგრებულს.

მესამე ხაზი უკვე ქალაქს აკრავს და წარმოადგენს მაგარს კედელს კოშკებით და თხრილით შემოვლებულს, ბეტონის გუმბათიან საფარებით და მძიმე არტილერიით შეჭურვილს.

მეოთხე ხაზი ციტადელია ქალაქისა, შიგნითი ციხე, რომელიც ტენიკის საუცხოვო ნაწარმოებს წარმოადგენს.

ანტვერპენის საციხოვნო ჯარს მიჰმატებია როგორც ეხლა გამოირკვა, გარდა ბელგიის დამარცხებული ჯარებისა ინგლისელთა 8,000 მებრძოლი, ამ რიგად თვით ანტვერპენში უნდა ყოფილიყო არა ნაკლებ 50—60,000 ჯარისკაცი. გერმანელებმა ჯერ კიდევ 12 ენკენისთვის ანტვერპენს აღკვა შემოართეს 125,000 ჯარით, რომ საფრანგეთისაკენ გზა უზრუნველი ყოფილიყო ბელგიელთა და ინგლისელთა თავდასხმისაგან. მოსალოდნელიც იყო, რომ ინგლისელები სტრატეგიულის მოსაზრებით დიდძალს ჯარს მიაშველებდნენ ამ უკანიდან დასაცემ ადგილს, მაგრამ, როგორც ყოველთვის, ეტყობა ინგლისში პოლიტიკურ მოსაზრებათ მეტი გასავალი აქვთ, და ბელგია უმწეოდ იყო მიგდებული თავის ძალთა ანაბარა. გაზეთებმა ისიც კი გადმოგვცეს, რომ ბელგიელ გენერალს ნება არ მიუცია ინგლისელ 8,000-სათვის ციხიდან გასვლის დროს, ზურგი გაემაგრებინა, ისინი წინ გაუსტუმრებიათ, და იმათგანაც 2000 გადასულა ჰოლანდიის ტერიტორიაზე და იარაღი დაუყრია. ეს უკანასკნელი უცნაურობა პირდაპირ განწირვასა ჰგავს ბელგიისას.

ასე თუ ისე ანტვერპენი აღებულია და გამოირკვა საბოლოოდ ის აზრი, რომ ეხლანდელი საომარი იარაღისათვის, ნამეტნავად გერმანელ ახალ საოცარ 40 გოჯიან მძიმე ზარბაზნებისათვის აღარ არის შეუვალნი ციხეები; გამოირკვა რომ ციხეებს, რომელნიც მილიონებად უდიდს ყოველ სახელმწიფოს, სრულებით ეკარგებათ თავისი მნიშვნელობა.

მაგრამ გარდა ამ საშხედრო მნიშვნელობისა, ანტვერპენის აღებით გერმანელებმა დიდი ზნეობრივი და ფიზიკური ძალა იგდეს ხელთა. ჯერ ერთი, რაც უნდა იყოს, ეს დიდი გამარჯვებაა, რომლითაც აშკარად ვხედავთ, რომ ბელგიას ფაქტიურად დამცველი არაფერია ჰყავდა გარეშე თავისთავისა. მეორეც ანტვერპენის აღებით, ფაქტიურად ბელგია მთლად გადავიდა გერმანიის ხელში, ვინაიდან უკანასკნელ დროს ბელგიის თვით არსებობის ნიშანი ამ ქალაქში და იყო მომწყვდეული და დარჩენილი გაუვლელი ტერიტორია ოსტენდემდე და თვით ოსტენდეს ანგარიშში ჩასავდები აღარ ირის; მესამეც ის, რომ ბელგიის ხელში ჩაგდებათ, გერმანელები პირდაპირ წარუდგნენ ინგლისს, რომელსაც საფრანგეთ-ბელგიის ჩრდილო კუთხიდან ემუქრებიათ

აეროპლანებისა, ცეპელინების და წყლის ქვეშე მავალ რაზმებით. *)

ანტვერპენის აღება ანთავისუფლებს აგერედვე იმ სააღყო ჯარს, რომელიც გერმანიას დაბანდებული ჰყავდა, ისე რომ სულ უკანასკნელ 1'0,000 ჯარის კაცი თავის არტილერიით და „საოცარი ზარბაზნებით“ გაამაგრებს საფრანგეთ-ინგლისის მარცხენა ფრთაზედ მებრძოლ ჯარებს.

ანტვერპენის აღებით გერმანიამ „ზურგი მოიმარა“ და სამთა შეთანხმების სტრატეგებს განსაკუთრებული სისწრაფით მოქმედება სჭირიათ რომ დროზედ ისეთი დაპკრან გერმანიას ამ ახალი გამარჯვების მონაგები გაუბათილონ.

ახლო მომავალში უნდა ველოდეთ ამ გაბათილების შედეგებს.

მეომარი.

კახეთის რკინის გზა

კახეთის რკინის გზაზედ ჩვენ ბევრი წერილი დაგვიწერია, ბევრი მელანი და შრომა დაგვიხარჯავს იმ ხანაში, როცა მისი ბედი სწყდებოდა და მრავალი მტერიც კი შევიძინეთ იმათ შორის, ვინც შეგნებულად თუ შეუგნებლად ლალატობდა დიდ საქმეს და ხელს უშლიდა მის გადასვლას ჩვენს ხელში. იმ დროს ბევრი იწერებოდა კახეთის რკინის გზის ეკონომიურ და ყოველმხრივ მნიშვნელობაზედ, ნამეტნავად მის სიღიადზედ, როგორც შინა მეურნეობის განვითარების ფაქტორზედ. ჩვენი მკითხველისათვის ეს მხარეები თითქმის ზედმიწევნით არის ცნობილი და მათზედ აღარ შევჩერდებით. დღეს გვინდა მხოლოდ გავუზიაროთ ის სიხარული, ის გრძნობა კმაყოფილებისა და სიამაყისაც, რომელსაც იწვევს ამ რკინის გზის ამუშავება, მისი „პირველი ნაბიჯები“, თუ ითქმის ასე. ჩვენ მუდამ თვალყურს ვადევნებდით ამ გზის ვითარებას და ყოველი ადლი მისი ლიანდაგისა, ყოველი ხიდი, ყოველი სადგური თვალწინ გვიშლიდა უფრო მკაფიოდ, დაწვრილებით, იმ მნიშვნელობას, რომე-

ლიც უნდა ჰქონდეს ამ დიდს მეურნეობას ჩვენთვის. პირველმა სამგზავრო მატარებელმა ორიოდ დღით უსწრო იმ დიდ ეროვნულ უბედურებას, რომელიც ქართული თეატრის დაწვით გვეწვია და იმედი ვიქონიოთ, რომ ეს სიმბოლოდროული მოვლენა და ყოველ ჩვენს დანაკლისს წინ უსწრობდეს მისებრი დიდმნიშვნელოვანი მონაგები. კახეთის რკ. გზის შერჩენას კი ქართველობის ხელში დიდი ეკონომიურ-კულტურული შედეგები მოსდევს, იმდენად დიდი, რომ შესაძლებელია, თუ საზრიანობა გამოვიჩინეთ, თვით ამ გზამ აგვიშენოს არა ერთი ხელოვნების და მეცნიერების ტაძარი, უფრო მშვენიერი, უფრო მდიდარი, ვიდრე ის, რომელიც წარსულ კვარას გულიდან ამოგვგლიჯა დაუნდობელმა ცეცხლმა.

მაგრამ საკითხავი სწორედ ეს საზრიანობაა, და ჩვენს დიდს სიხარულში, რომელიც გამოიწვია პირველი მატარებლის გასრიალებამ ალაზნის სამოთხეში, მისმა პირველმა გუგუნმა, — როგორც ზღვას წმინდას ერთვოდა ნაკადი შავი ნალველის, რომ ამ დიდ საქმეშიაც, როგორც ყოველგან ჩვენ საზოგადო საქმეებში, დაიბუდებს უგულო უსაქმურობის უმრავლესობა ბოროტგანმზრახველთა უმცირესობის გვერდით და დაიჩრდილება აქაც ხმა სიმართლისა და სიმზნევისა. მაგრამ უკანასკნელ დროს, ქართველ საზოგადოებაში გარეშე და შინაგან პირობათა ზეგავლენით თითქო იღვიძებს უნარი თვითშეგნებისა, უნარი განწმენდისა უწმიდურებისაგან, წარკვეთისა იმ წევრთა, რომელნიც ქრისტეს „ერთი ჭუჭყიანი ლარივით“ მთელ ფარას პილწავენ... თითქო იღვიძებს, და ჩვენც იმედი გვაქვს რომ ახალ საქმეში მაინც იხელმძღვანელებს ქართველი საზოგადოება შეგნებულის არჩევანით და დიდი მექანიზმის ყოველ თვალს, პატარასაც კი, სათანადო და შესაფერ ხელსა და თავს მიუჩენს. რასაკვირველია, ამ საქმეში დიდი ხმა ექნება თავად-ახნაურობას, როგორც პატრონს რკინის გზისას, მაგრამ ქართველმა საზოგადოებამაც დიდი დახმარება უნდა გაუწიოს რომ ისეთი ბრძოლით მოპოვებული საქმე ღირსეულად მოაწყოს და აწარმოვოს.

როგორც გავიგეთ, ამ წლის ბოლომდის გზა იმდენად იქნება დასრულებული, რომ გაიხსნება წინასწარი მოძრაობა მთელს ლიანდაგზედ თბილისიდან სიღნაღით თელავისაკენ და წნორის წყალზედ; ეს მოძრაობა იქნება როგორც საბარგო, ისე მოგზაურებისათვის, ისე რომ ფაქტიურად კახეთის რკინის გზა ათას-ცხრაას-მეთხუთმეტე ახალს წელი-

*) ეს წერილი აწიობილი იყო, რომ გაზუთებმა ახალი ამბავი მოიტანეს: გერმანიაში გაცხარებული მუშაობაა 50 ახალ წელის ქვეშ მავალ ნაკის ასაკებად და ცეპელინებისათვის წვალმზადის გასაკეთებლად.

წადს კახეთის შუაგულში იდღესასწაულებს და გადაიქცევა იმ ძარღვად, რომელიც განუწყვეტლივ დაიწყებს ზიდვას სხვა და სხვა საქონლისა და ხალხისას კახეთში და კახეთიდან. ეს ძარღვი გადააბამს შიგნით კახეთს ქართლსა და იმერეთთან, აგრედვე კავკასიის სხვა კუთხეებთან და რუსეთთან. ამ ძარღვმა უნდა აამოქმედოს თავის სიგრძეზედ ჩვენი და ვაჭრობა მრეწველობაც, განავითაროს მე-

ურნეობა და ხელი შეუწყოს იმასაც, რაც კახეთში უკვე საუცხოოდ არის განვითარებული—მელვინეობასა, მეთამბაქეობას, მეცხვარეობას და სხ.

იმედით დაუხვდეთ კახ. რკ. გზის მომავალს და გული გავიკეთოთ მოლოდინით, რომ ღირსეულ საქმეს ღირსეული მოთავეები და მოხელენი ეყოლებიან.

რ. გ.

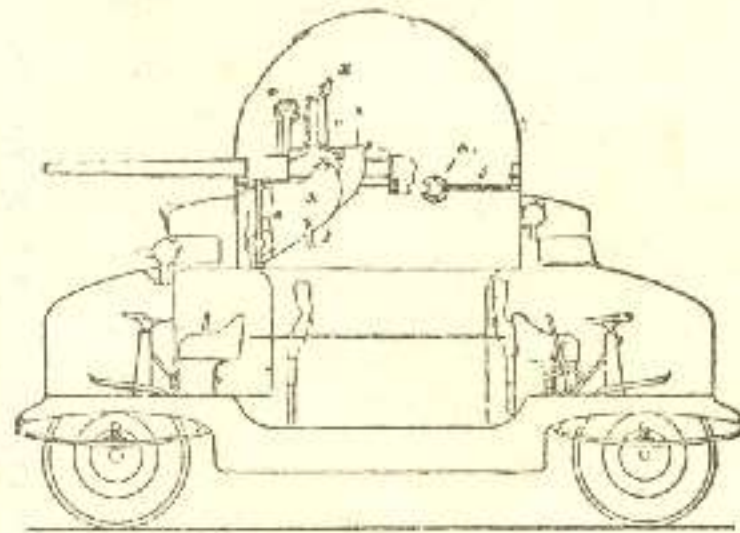
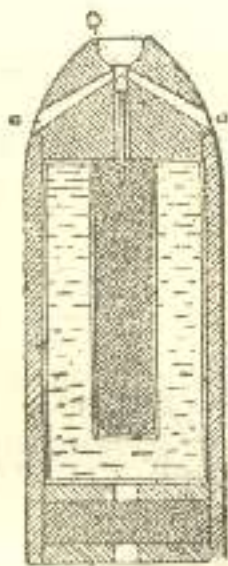
კაპ. ანტ. მაქ. წუწუნავა (დაქრილია).

პორ. ილ. რცხილაძე (მოკლულია).

კაპ. ა. ანდრონიკაშვილი (ლოვოვთან დაქრილია).

აეროპლანების სადევნი და დასახვრეტი ჯავშიანი ავტომობილის შინაგანი მოწყობილობა და მათი სასროლი ყუმბარები.

გერმანელთა მომზადება

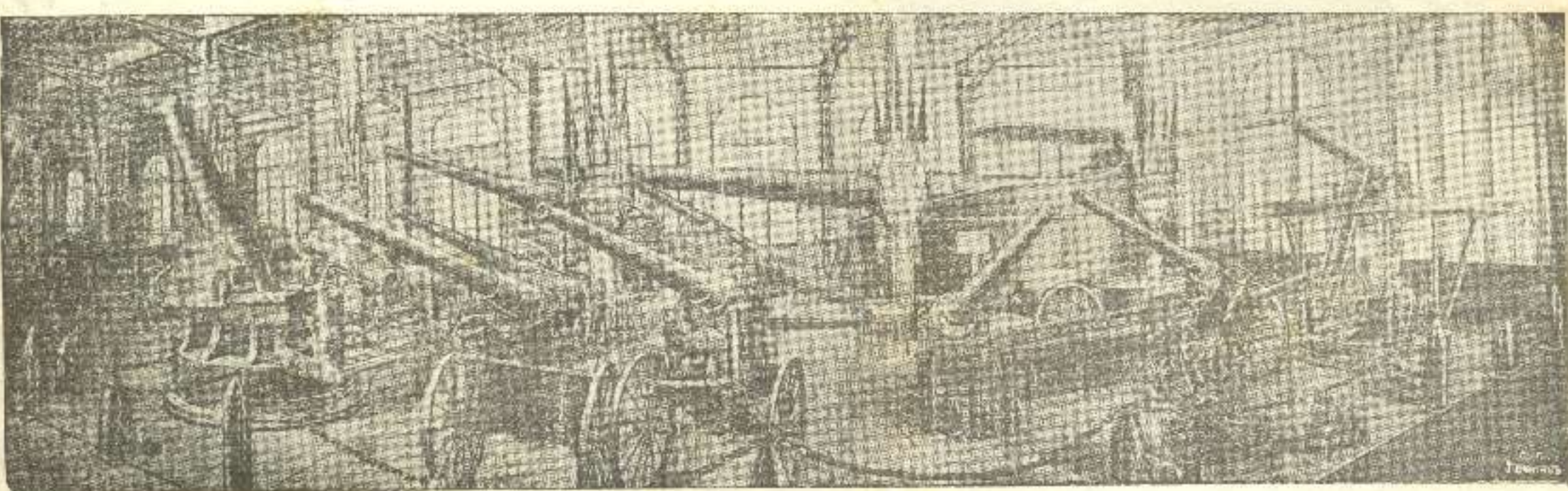
ცნობილი სამხედრო მწერალი შერფილი, სწერს გერმანიის ჯარზედ, რომ იგი მართლაც საუცხოვოდ არის მოწყობილი მოწინავე. ჯარებს წინ უძღვებიან ჯავშნიანი ავტომობილები ტყვიის მფრქვეველით. იმათ ბატარეებს ჰყავთ მფინავები, რომელნიც თვალყურს ადევნებენ მტრის მოძრაობას და ხელმძღვანელობენ სროლას. ყოველ კარგ მსროლელს აქვს, როგორც იაპონიაში, ლურბინდი. ყოველ ქვეითა რაზმში აქვთ მანძილის მზომელი მანქანა: ყოველ როტაში აქვთ მასალა თხრილების საფარებისათვის.

ჯარში ხმარობენ, ღამის იერიშებისათვის, დიდ პროექტორებს რითაც მტერს ანათებენ და იმავე დროს თვალს უხვევენ. გერმანელები ხელოვნურად სარგებლობენ თავის მდებარეობით, რომელიც უხილავია ხოლმე მტრისათვის. გერმანელებმა იციან როგორ მიაყენონ მტერს საშინელი ზარალი. იმათი ტყვიის მფრქვეველი, ხან ჯგუფობით ხან ცალცალკე და ყოველთვის კარგად დამალულნი, სთესვენ სიკვდილს. გერმანელთა რაზმების პირველი რიგები

მიდიან მტრისაკენ ძნებს ამოფარებულნი. წინ აყენებენ საუკეთესო მსროლელთ, რომეცნიც სკდილობენ მტრის უფროსები დახოცონ. ეს მსროლელნი მზობაზედ ხეებზედ აღიან და იქიდან ისვრიან. სრული შეთანხმება, არტილერიის და ქვეითა ჯარის მოქმედებისა. ამ ცოდნას უნდა დაემატოს სამხედრო ხერხი: ისინი ხდიან მოკლულ მტრის ჯარისკაცებს ტანისამოსს და აცმევენ თავიასთ მოწინავე რაზმებს. ასეთი ბოროტი მასკარადი, რასაკვირველია შველით გერმანელებს. სასარგებლოა აგრედვე კაცმა იცოდეს მტრის ყოველივე წერიმალი, მაგრამ ყველა ამას უნდა დაემატოს ერთი რამ: ლაშქარი, თუნდაც კარგად მომზადებული, აღჭურვილი ყველაფრით რაც საჭიროა, მაგრამ მარტო მცარცველი და არა იდებით გამსჭვალული — უნდა დამარცხდეს. (რუს. სლ.

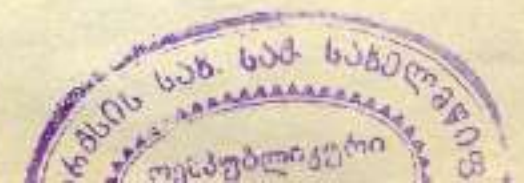
რედაქციამ მიიღო ახალი წიგნები:

- 1) სილოვან ხუნდაძის ლექსები. რომელიც შეიცავს 289 გვერდს და ღირს ერთი მანეთი.
- 2) „ვინ იყო ილია ჭავჭავაძე“ გამოცემა ი. კერესელიძისა. თხუთმეტი გვერდია, ღირს 3 კაპ.
- 3) „მელვინეობა“ ქიმ. კ. მოდებაძისა. 39 გვ. ფასი — 5 კაპ.

ზარბაზნების სამეფო
(სხვა და სხვა სისტემის ზარბაზნები უკანასკნელ გამოფენაზედ ამერიკაში).

რედაქტორ-გამომცემელი რ. გაბაშვილი.

1914-22 ე. 12.-

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

2 187/487

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წ.

ყოველ კვირულ საზოგადო-მკონომიურ

და სალიბერატურო შუხნალ

„კლდე“-ზედ.

ფასი წლის ბოლომდის 1 მან. 40 კაპ.

ცალკე ნომერი ყველგან 10 კაპ.

ქ. კორში, დღეს ოქტომბრის 5-ს გამოვა _____

_____ ჰირველი ნომერი უფუელდღიური გასეთის

„ახალი ქართლი“-სა

ფასი წლიურად 6 მან., თვიურად 75 კაპ., ცალკე ნომერი 5 კაპ.

260